

ERZURUM MERKEZ İLK OKULLARINDA VEREM EĞİTİMİ ÜZERİNDE BİR ANKET ARAŞTIRMASI (x)

Dr. Kemal AGUN (xx)

Ö Z E T ;

Türkiyemizde son 35 yıldan beri uygulanmakta olan Verem Eğitimi ve Propoganda haftalarında verilen bilgilerin Erzurum ili Merkezindeki ilk okul öğrencileriyle istekli öğretmenlerimizde ne düzeylerde bulunduğu 13 soruyu içeren bir anket formu ile araştırılmıştır.

Çalışmaya 14 ilk okuldan toplam 6 adet 3. sınıf, 31 adet 4. sınıf 36 adet 5. sınıftan toplam 2623 öğrenci ile 222 öğretmen katılmıştır. Genellikle ilk okul öğrencilerinde 13 soruya verilen doğru yanıtlar ortalamaları % 25 civarında düşük ve birbirine çok yakın düzeylerde bulunmuştur.

Öğretmenlerimiz ise % 50 fazlasıyla ortalama %39.8 oranında doğru yanıtlar vermişlerdir. Verem hakkında temel bilgileri içeren sorulara yüksek düzeylerde doğru yanıtlar alırken istatistikî ve Türkiye geneli ile bölgeye ilişkin sorularda ise düşük doğru yanıtlar alınmıştır.

GİRİŞ VE AMAÇ

Son 35 yıldan beri Türkiye'nin her köşesinde Verem Eğitimi Haftaları Ocak ayı ilk haftasında yapılmaktadır. 1950 lili yıllardan itibaren Türkiye Ulusal Verem savaşında çalışan Hekimler ve teşkilâtın kurucusu rahmetli hocamız Prof. Dr. Tevfik SAĞLAM paşanın çalışmalarıyla Verem eğitiminde toplumun her kesimine muhtelif kültür düzeyindeki görevliler tarafından verilmesi düşünülp plânlanan konuşmaların standardizasyonuna gidilmiştir. Bu amaca yönelik olmak

(x) Bu çalışma Atatürk Üniv. Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz Kliniği araştırmasıdır.

(xx) Atatürk Üniv. Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz kliniği Yöneticisi.

üzere Dernek yöneticileri, eğitimciler ve tüm mesleklerden gelen muhtelif kültür ve beceri sahibi konuşmacılara yardımcı olacak büyük boyda 12 levha ile halka, öğrencilere ve muhtelif meslek mensuplarına dağıtılmak üzere broşürler, el ilânları, takvim bastırılarak yurdun her köşesine dağıtılmaktadır. Ayrıca ilgili Bakanlıklarla koordine bir şekilde Verem Eğitimi Haftaları Türkiye Ulusal ve mahallî verem savaş dernekleri tarafından her yıl kutlanmaktadır.

Biz, Türkiyemizde en başarılı sağlık hizmetlerinin başında gelen Verem Savaşının ve Verem eğitim çalışmalarının toplumumuzda ne düzeyde bilindiğini ve bu standart eğitim levhalarının topluma ne derece bilgi aktardığını öğrenmek amacıyla ilk bastırılmış tablolardan esinlenerek 13 soruyu kapsayan bir anket formu düzenleyip Erzurum ilk okulları öğrencilerine uyguladık.

MATERYEL VE METOD

Toplumun muhtelif kesimlerinde ve muhtelif kültür seviyesindeki halka bu hazırladığımız anketi muhtelif yıllarda uygulamayı plânlanmış bulunuyoruz. İlk olarak Bursa ve Erzurum merkez okulları öğrencilerine 1960 ve 1964 yıllarında uyguladık. Şubat-Haziran 1981 arasında Erzurum ili merkezindeki 32 ilk okulun 14 tanesinde ve gelişi güzel seçilmiş 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerine bu anket, kürsümüz hekimleri ve stajyer doktorlarınca aynı disiplin içinde uygulandı. Sonuçlar daha sonra tarafımdan değerlendirildi.

Anketimizin ilk 5 sorusu Verem hakkında genel bilgiyi içermektedir. Altıncı, yedinci ve sekizinci sorular ise Verem hastalığının Türkiye genelinde istatistikî bilgilerini kapsamakta olup ilk hazırlanmış Eğitim levhalarından esinlenerek bilhassa anket formuna konuldu.

9.10.11.inci sorular ise veremin nerelerde tedavi edildiği, bölgedeki verem savaşı kuruluşları ile veremi hazırlayan etkenleri kapsıyordu. Bu sorular ile öğrencinin çevresiyle ilişkisi araştırıldı.

12 ve 13 üncü sorularımız ise Türkiye'de Veremle Savaşan resmî ve gönüllü kuruluşlarla Türkiye'de size göre nasıl bir Verem Savaşı yapılmalıdır? konusunda bilgi düzeyini öğrenmeyi amaçlıyordu.

BULGULAR:

Erzurum merkez ilkokullarından ankete iştirak edenler ve sınıfları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Ayrıca bu okulların 3.4.5. inci sınıflarının toplam mevcutları ile ankete iştirak eden öğrenci sayısı verilmiştir.

TABLO:1:

OKULEAR 3.4.5. sınıf mevcudu İştirak eden sınıf ve şubeleri Toplamı

	İştirak eden sınıf ve şubeleri	Yüzdesi	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf	Toplam	Yüzdesi
Celal Akın	124	% 62.1	25	24	28	77	% 2.7
Tatbikat	393	% 33.9	46	55	31	132	% 4.6
50. Yıl	1012	% 36.4	96	97	175	368	% 12.9
Atatürk	261	% 70.0	52	76	55	183	% 6.4
Aziziye	1116	% 36.0	21	149	232	402	% 14.1
İsmet Paşa	354	% 44.0	46	63	47	156	% 5.4
A. Şerif Beygü	998	% 51.2	—	282	229	511	% 17.9
İnönü	770	% 25.1	—	60	133	193	% 6.8
Cemal Gürsel	902	% 17.3	—	39	118	157	% 5.5
Gazi	480	% 22.5	—	52	56	108	% 3.8
Kültür	483	% 20.9	—	35	66	101	% 3.6
Rüştü Paşa	563	% 18.6	—	38	67	105	% 3.7
Dumlupınar	296	% 25.3	—	32	43	75	% 2.6
Kurtuluş	186	% 30.0	—	41	14	55	% 1.0
Öğretmenler	193	% 33.0	—	—	—	222	% 7.8
Toplam	813	% 33.0	286	1043	1294	2845	% 99.9

İŞTİRAK ORANLARI %10.1 %36.6 %45.5 % 7.8

Çalışmamızda, anket yaptığımız 23 okuldan istekli öğretmenlerin anket sonuçları gösterilmiş ve mukayesesi yapılmıştır. Tablo:2 de öğretmenlerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo:2:

Yaş grupları	Kadın oranı	Erkek oranı	Yaş ve cinsiyeti bilinmeyen
20-29	71 %31.5	11 % 4.9	
30-39	54 %24.3	21 % 9.4	
40-49	10 %4.50	9 % 4.05	
50-59	1 %0.45	5 % 2.25	
60-65			
65 den.yukarı			
Yaşı belirsiz	20 %9.00	6 %2.70	14 %6.3
TOPLAM	156 %69.8	52 %23.3	14 %6.3

Bu sonuçlara göre anketimize en çok bayan ve genç yaş gurubundaki öğretmenler katılmış olup ileri yaş gurubundakiler daha az ilgi göstermişlerdir. Anket

formlarına yaşı yazılmamış 26 ve cinsiyetiyle birlikte yaşı belirtilmemiş 14 öğretmen ile birlikte ayrıca orta öğretimde görevli bir kısım öğretmen katılmıştır.

Tablo:3 de sorularımıza doğru cevap verme yüzdelerini sınıflara ve öğretmenlere göre düzenlediğimizde ilk üç soruya öğretmenlerin çok yüksek doğru yanıtlar verdiklerini görürüz. Öğrencilerimiz ise Verem Bulaşıcı mıdır? Veremin mikrobü varmıdır? sorularına yüksek doğru yanıtlar verirken ikinci sırada belirttiğimiz Verem irsimidir? sorusuna tüm açıklamalara rağmen %33 ilâ %50 oranında doğru yanıtlar verebilmişlerdir.

Veremin ilk beş belirtisini anlatımız sorusuna öğrencilerde çok düşük doğru yanıtlar alırken, öğretmenlerde % 52 oranında doğru yanıt alınmıştır.

Verem iyileşir mi? sorumuza öğrencilerde çok yüksek olmamakla birlikte yüksek oranlarda doğru yanıtlar alırken öğretmenlerin %100 doğru yanıtlar verdikleri müşahede edilmiştir.

İstatistiki bilgiyi içeren altıncı, yedinci ve sekizinci sorulara tüm öğrenciler ve hatta öğretmenlerimizde ya hiç veya çok çok düşük doğru yanıtlar alınmıştır.

Verem tedavi kuramları, veremin nerelerde tedavi edildiği, Veremi hazırlayan sebeplerle Türkiyede Veremle savaşan resmi ve gönüllü kuruluşları içeren sorulara doğru yanıtlar yüzdeleri maalesef çok düşük oranlarda kalmış olup öğretmenlerimiz ise 10.ve 11.inci sorulara kısmen yüksek oranlarda doğru cevaplar vermişlerdir. Bu dört soruya öğrencilerde verilen doğru yanıtlar ortalamaları sırasıyla % 3.4, %2.3, %3.4 iken öğretmenlerimizde 5-6 misli daha yüksek ve % 17.6 oranında bulunmuştur.

Verem savaşı Türkiyede nasıl yapılmalıdır? bilgisini amaçlayan son 13. üncü sorumuza tüm yönleriyle geniş kapsamlı doğru yanıtları çok düşük oranlarda alabildik. Öğrencilerle öğretmenlerimizin büyük çoğunluğu bu soruya bilinçli olarak eksik de olsa doğru yanıtlar verebilmişlerdir. En çok BCG ile aşılarmayı ve geziçi verem tarama ekiplerinin her yıl köylere kadar gidip halkı muayeneden geçirmesini ve bu çalışmaların ücretsiz yapılmasını istemişlerdir. Öğretmenlerimiz de toplumun sosyo-ekonomik refah düzeyinin yükseltilmesini, yeterli sayıda hekim, dispanser, verem yatakları ve sanatoryom gibi tedavi kurumları açılmasını, radyotelevizyon programlarına daha ağırlık verilmesini istemişlerdir.

Doğru yanıtlarda genel olarak tüm 13 sorunun ortalamasını sırasıyla 3,4,5. inci sınıf öğrencilerinde %25.5, %25,4: %26.5 ve öğretmenlerimizde ise tahminen %50 bir artışla %39.8 bulunmuştur ki beklediğimiz belirgin bir fark olmadığını dikkatimizi çekmiştir.

Tablo: 3:

Anket sorularına verilen doğru cevaplar yüzdeleri:

Sorular	3. Sınıf Öğr.	4. Sınıf Öğr.	5. Sınıf Öğr.	Öğretmenler
1	% 97.0	% 98.1	% 97.1	% 100
2	% 33.5	% 37.0	% 49.9	% 93.0
3	% 96.0	% 94.2	% 92.8	% 98.0
4	% 14.0	% 05.5	% 08.3	% 52.0
5	% 78.0	% 75.6	% 83.0	% 100
İlk 5 SORU ORTALAMASI	% 63.7	% 62.1	% 66.2	% 89.6
6	% 00.0	% 00.2	% 00.0	% 00.0
7	% 00.0	% 00.1	% 00.4	% 00.9
8	% 00.0	% 00.0	% 0.00.0	% 00.0
6-8 SORU ORTALAMASASI	% 00.0	% 00.10	% 00.13	% 00.30
9	% 00.7	% 00.0	% 00.6	% 03.0
10	% 04.0	% 02.1	% 04.7	% 17.5
11	% 09.0	% 17.1	% 08.2	% 49.5
12	% 00.0	% 00.0	% 00.1	% 00.4
9-12 SORU ORTALAMASI	% 03.4	% 04.8	% 03.4	% 17.6
13	% 00.0	% 00.0	% 00.0	% 01.3
TOPLAM 13 SORU ORTALAMASI	% 25.5	% 25.4	% 26.5	% 39.8

Tablo:4 de toplam 6 soruya eksik cevapların yüzdeleri gösterilmiştir. 3,4,5. inci sınıf öğrencilerinin bu sorulara verdikleri eksik cevap yüzdelerinin aşağı yukarı birbirine çok yakın olduğu ve sırasıyla % 40.2, %37.3, %41.7 oranlarında görüldüğü ve öğretmenlerimizde ise takriben %80 artışla %71.6'ya ulaştığı izlenmektedir.

Ayrıca anket sorularımıza verilen yanlış ve boş yanıtlar topluca incelendiğinde Verem ırsimidir? sorusuna öğrencilerimizde verilen yanlış cevapların önemsenerek oranda yüksek olduğu izlenmektedir. Veremin ilk beş belirtisini içeren dördüncü soruya yanlış ve boş yanıtların toplamı da sırasıyla % 44.0 %45.3, %43.8 iken öğretmenler de ise çok düşük bir oranda yani %0.4 düzeyinde bulunmuştur.

TABLO:4

Toplam altı soruya verilen eksik cevap yüzdeleri:

	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf	Öğretmenler
4.soru : Veremin ilk 5 belirtisi	% 42.0	% 48.9	% 47.8	% 42.6
9. soru : Bulduğumuz ilde verem tedavi kuruluşları var mı	% 38.0	% 29.6	% 32.7	% 85.7
10. soru : Veremliler nerelerde tedavi edilirler?	% 68.0	% 63.6	% 69.0	% 79.0
11. soru : Veremi hazırlayan sebepler	% 29.0	% 22.7	% 23.1	% 45.5
12. soru : Türkiyede veremle savaşan gönüllü, resmî kuruluşlar	% 29.0	% 23.2	% 31.7	% 80.0
13. soru : Verem Savaşı nasıl yapılmalıdır?	% 35.0	% 35.9	% 45.8	% 96.5
6-SORU ORTALAMASI	% 40.2	% 37.3	% 41.7	% 71.6

Buna karşın istatistikî bilgiyi içeren altıncı, yedinci ve sekizinci sorulara aldığımız boş ve yanlış yanıtların toplamı hemen hemen tüm öğrenci gurupları ve öğretmenlerde % 100 e yaklaşmaktadır.

Genelde tüm 13 sorunun boş ve yanlışlarının toplam ortalaması tüm öğrencilerde birbirine çok yakın düzeylerde sırasıyla % 55.7, % 58.0, % 54.2 iken öğretmenlerimizde yarı yarıya daha az yani % 26.8 bulunmuştur.

TARTIŞMA :

Anket öncesi gerekli açıklamalara ve test sonuçlarının gizliliğine değinmemize rağmen gene de öğretmenlerimizde % 18 oranında yaş ve cinsiyet belirilmemiş anket formlarına karşın öğrencilerde bu husus çok düşük ve ihmal edilir oranda bulunması dikkat çekici bulunmuştur.

Öğrencilerimiz genellikle veremin bulaşıcı, mikrobik hastalık olduğunu ve tedaviyle iyileşeceğini yüksek oranlarda bilmişler ise de istatistikî bilgilerden çevresindeki verem tedavi kurumları ile Türkiyede Veremle savaşan gönüllü ve resmî kuruluşlardan yeterince haberleri olmadıkları görülmüştür. Biz istatistikî bilgileri içeren sorulara verilen doğru yanıt oranlarının çok düşük düzeylerde olmasını doğal karşılamakta ve bu bilgilerin her yıl değiştiğine işaret etmek isteriz.

Öğrencilerimiz yaşadıkları şehirdeki verem tedavi kurumlarını ve bilhassa SSY. Bakanlığı Verem Savaşı Genel Müdürlüğüyle yan kuruluşlarını, Türkiye

Ulusal Verem Savaşı Derneği ile mahalli Verem Savaşı Derneklerini ve diğer alt kuruluşları bilmemektedirler. Bu husus ilk öğretimde çevreye yönelik eğitimin yeterince yapılmadığı veya önemsenmediği gerçeğini vurgulamaktadır.

Eğitim ve propoganda levhaları ile el ilanları ve verem eğitim broşürlerindeki istatistiksel bilgilerin gereksizliğine ve eğer bir mukayese yapılması isteniyorsa göze, kulağa hitap eden radyo-televizyon programlarına daha fazla ağırlık verilmesine ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir.

Erzurum ili merkezindeki 32 ilk okulun içinden 14 tanesinde yaklaşık % 44 okulda, toplam 7944 son üç sınıf öğrencisinden 2623 ünde yaklaşık % 33.0 nispetinde çocuğa uygulanan anket formu sonuçları bize tüm ilkokul öğrencilerinin bilgi düzeyini yaklaşık gösterebilir kanısındayız. Toplumda random metoduyla yapılacak araştırmaların sonuçlarının tartışmasız doğru veriler verdiğine iştirak etmek isteriz. Bu çalışmamızla; Erzurum ili merkez ilk okullarında verem eğitimi hakkında yaklaşık bilgi düzeyini vermiş sayılabiliriz. Öğrencilerimizde toplam 13 soru ortalamasının doğru yanıtları yaklaşık % 25 civarında iken öğretmenlerimizde yaklaşık %40 düzeyinde bulunmuştur ki biz bu sonuçları yetersiz bulmaktayız. Verem eğitimi ve propoganda haftalarında ve yılın diğer günlerinde il, ilçe, bucak ve daha küçük toplum birimlerinde daha aktif, daha rasyonel ve çok daha intensif programlar uygulanması gereğine değinmek isteriz. İl ve ilçeler düzeyinde Sağlık müdürlükleri Eğitim şubeleri, eğer varsa verem savaşı dispanserleriyle Göğüs Hastalıkları hastahaneleri, Tıp Fakülteleri Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz klinikleri öğretim üye ve yardımcıları, idarecileri ve mahalli verem savaşı dernekleri yöneticileri aralarında çok sıkı bir işbirliği ve müşterek çalışma sonucu bölgesel programların geliştirilmesi ile bu konuda çok daha faydalı sonuçlar alacağımızı ümit etmekteyiz.

SONUÇ

Öğrencilerimiz ve öğretmenlerimiz genellikle Verem hastalığı hakkında temel bilgilere yüksek oranlarda sahiptirler. Bu yönden anketimizin ilgili sorularına verilen doğru yanıtlar tatminkâr bulunmuştur.

Ancak Türkiye genelinde ve mahallindeki verem savaşı kurumları ile verem tedavi müesseselerini ve istatistiksel bilgileri içeren scrolara maalesef çok düşük oranlarda doğru ve tam yanıtlar alınmıştır. Bu husus verem eğitimi ve propogandasında bu konulara daha ağırlık verilmesini ve istatistikî bilgileri topluma daha yumuşak ve akılda kalıcı biçimde ve kıyaslanabilir şekilde verilmesinin önemini göstermektedir. Verem eğitimi ve propaganda haftalarında, daha aktif, daha rasyonel ve intensif programların, bölgesel özellikler de göz önüne alınarak uygulanmasının daha uygun olacağı sonucuna varılmıştır. Eğer ilgilileri; bu konudaki önerilerimizi kabul eder ve bir PİLOT BÖLGE çalışması yapılırsa en ideal bir eğitim programı çerçevesi belirlenmiş olacaktır.

SUMMARY

A Study for the tuberculosis education in elementary schoolsin central county of Erzurum.

The level of knowledges, which havs -taught to people during the Tuberculosis Education and Propoganda Weeks of thex last 35 years in Turkey were investigated by using an inteviuw forms which contain 13 queztions about the subject. The forms were filled by 2623 students tram elemantry schods and 222 teachers from different kinds of schols (Like elemantry, scondarys and Highscholds in Central county of Erzurum district. As a result of this study the students replied apporximately % 25 of those 13 question correctly wilthout any sigfnificant differences among themselves. The teachers replied % 39.8 of those questions correctly, which is % 50 better than students. The questions about the basic konwledges of tuberculosis were replier correctly in higher proportions than the other questions like istatistical questions and related questions of regional and general condition of this disease in Turkey.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR:

- 1) Türkiye Ulusal Verem Savaşı Derneği ve S.S.Y.B. Verem Savaşı Genel Müdürlüğünün bastırmiş olduğu Levha, broşür, el ilânları ve panolar.
- 2) S.S.Y.B. Verem Savaşı Genel Müdürlüğü 1980 yılı çalışma raporu ve 1981 yılı çalışma programı.S.S.Y.B. Yayınları Yayın No 184 Devran matbaası Ankara.